

Airwars: Методологічна записка

Документування паттернів завдання шкоди цивільному населенню в Харкові

Липень 2023

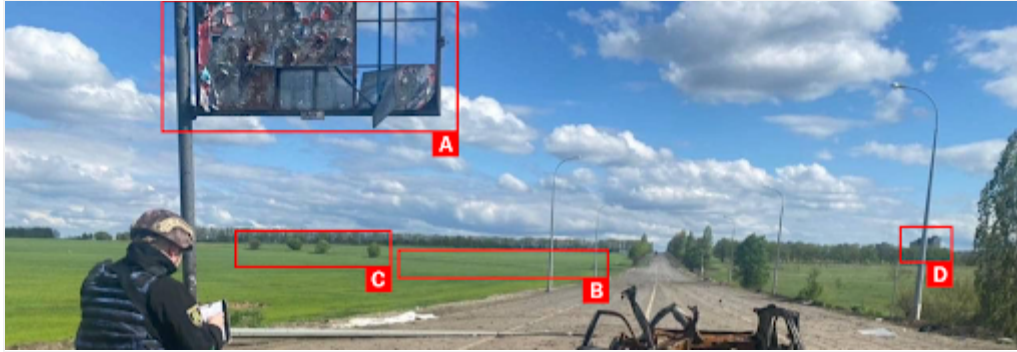
Цей огляд методології супроводжує нашу [аналітичну записку](#) “Характер шкоди, завданої цивільному населенню внаслідок дій Росії в Харківській області, згідно з повідомленнями місцевих джерел”, нашу [сторінку з інформацією про війну в Україні](#) та [архів](#) з детальним описом кожного із закументованих інцидентів з завдання шкоди цивільному населенню.

Цей підхід було розроблено під час документування конфліктів у Лівії, Сирії, Іраку, Ємені, Сомалі та Секторі Газа, і він відповідає світовим стандартам у реєстрації жертв серед цивільного населення.

Що таке “інцидент”?

“Airwars” здійснює документування шкоди, завданої цивільному населенню, на основі документування окремих інцидентів. Кожен інцидент визначається як момент у часі і просторі, коли джерела повідомляють про загибель або поранення цивільних осіб. Більш детальний опис джерел міститься нижче.

Якщо точний час і місце інциденту невідомі, випадки загибелі і поранення цивільного населення можуть бути об’єднані в одну подію до отримання додаткової інформації. Для кожного інциденту встановлюються координати, з максимально можливим ступенем точності нашими досвідченими командами з геолокації. Коли точне визначення місця події є неможливим, інциденти, що спричинили шкоду цивільному населенню, об’єднуються до надходження додаткової інформації.

Зображення для підтвердження геолокації, інцидент [RUK192](#)

Наш мінімальний поріг точності геолокації для включення інциденту до архіву відповідає району області.

Всі інциденти в нашому архіві є “живими”, тобто їх може бути оновлено, переглянуто або змінено з надходженням додаткової інформації.

Наші джерела

Задля документування завданої шкоди цивільному населенню ми проаналізували всі наявні повідомлення з відкритих джерел про загибель або поранення цивільних осіб Харківській області внаслідок застосування вибухової зброї усіма сторонами конфлікту.

Наші джерела інформації було встановлено висококваліфікованою командою українських дослідників, що використовувала метод, заснований на документуванні окремих інцидентів. Командою було сформовано постійно оновлюваний перелік джерел для моніторингу та розслідування заяв про загибель або поранення цивільних осіб. Ці джерела включають Telegram, Twitter, Facebook, а також місцеві та міжнародні ЗМІ та організації українською, російською та англійською мовами.

Ми регулярно проводимо співвставлення даних, щоб забезпечити координацію з іншими організаціями громадянського суспільства, які теж працюють над документуванням завданої шкоди цивільному населенню.

На сьогоднішній день подібні агреговані бази даних, що містять дані про жертви серед цивільного населення в Харкові та області, створено наступними організаціями: Bellingcat, Eyes on Russia – Center for Information Resilience, проект “Атаки на охорону здоров’я в Україні”, Hala systems, Armed Conflict Location and Event Data (ACLED), Платформа пам’яті

“Меморіал”, Архів війни, Харківська правозахисна група та Українська Гельсінська спілка з прав людини/ініціатива “Трибунал для Путіна” (Т4Р).

Ми посилаємося на ці бази даних у наших детальних описах інцидентів задля полегшення обміну інформацією та узгодження відомостей, які містяться у різних наявних базах даних з документування жертв серед цивільного населення.

Зверніть увагу, що згадка “Airwars” про інцидент, що міститься у іншій базі даних з відкритих джерел, не означає, що результати дослідження “Airwars” точно збігаються з тим, що було зафіксовано цією організацією. У деяких випадках висновки можуть відрізнятись через використання інших джерел або через відмінності в методології.

Поводження з дезінформацією/недостовірною інформацією

Як і в усіх інших конфліктах, які ми відстежуємо, ми документуємо всю наявну інформацію, що стосується окремого інциденту завдання шкоди цивільному населенню, незалежно від приналежності джерела. Іншими словами, якщо джерело містить посилання на цивільних осіб, які загинули або були поранені в результаті окремого інциденту, воно буде включене в наше оцінювання інцидента. Якщо джерело містить лише загальну інформацію без прив'язки до конкретного інциденту, воно не буде включене.

Уся інформація оцінюється, записується та архівується в рамках кожного оцінювання задля того, щоб користувач нашої бази даних міг за потреби провести подальше розслідування.

Категорії інцидентів завдання шкоди цивільному населенню

“Airwars” розробив унікальну методологію класифікації інцидентів завдання шкоди цивільному населенню відповідно до характеру інформації, виявленої у зв'язку з інцидентом. Такий підхід дозволяє користувачам архіву швидко зрозуміти інформаційне середовище, пов'язане з кожним звинуваченням.

- **Підтверджені:** всі джерела погоджуються, що шкода цивільному населенню сталася внаслідок дій однієї воюючої сторони (наприклад, всі джерела стверджують, що російські війська вбили цивільних осіб внаслідок одного удару).
- **Спірні:** не всі джерела погоджуються з тим, хто несе відповідальність за шкоду, заподіяну цивільному населенню (наприклад, деякі джерела стверджують, що

шкода була спричинена діями Росії, але інші джерела стверджують, що шкода була спричинена діями українських сил).

- **Слабкі:** твердження про заподіяну шкоду надійшло лише з одного джерела, з невеликою кількістю унікальної інформації, поширеної серед відкритих джерел. Ця категорія може змінитися на “підтверджену” або “спірну”, якщо з’явиться більше інформації. Наприклад, інциденти, кваліфіковані як “слабкі” на окупованих територіях, де доступ до інформації був обмежений російськими силами, можуть бути пізніше переоцінені після виявлення нових деталей.
- **Скасовані:** інциденти, в яких первісна оцінка жертв серед цивільного населення згодом виявилася неточною через появу нової інформації. Іншими словами, було виявлено відсутність жертв серед цивільних.

Додаткові категорії та примітки

Особиста інформація постраждалих цивільних осіб

Імена та особиста інформація цивільних осіб, які постраждали і чиї особисті дані було встановлено, не було включено до нашого публічного архіву через постійні побоювання щодо їхньої безпеки та безпеки їхніх близьких, а також відповідно до Закону України “Про захист персональних даних” та інших нормативно-правових актів. “Airwars” зберігає захищений приватний архів інформації щодо цих осіб на випадок, якщо ситуація зміниться.

Пошкодження інфраструктури

Ми задокументували пошкодження цивільної інфраструктури у тих випадках, коли також повідомлялося про загибель або поранення цивільних осіб. Наше визначення поняття “інфраструктура” може ще змінюватися, але на сьогоднішній день воно враховує будь-яку згадку в джерелах наступних термінів: медичні заклади, школа, сільське господарство, надання гуманітарної допомоги, гуманітарна евакуація, релігійна установа, ринок, газовий об’єкт, електростанція та водопровідна станція.

Виклики та обмеження

Щодо обліку жертв серед цивільного населення в Україні та Харківській області

Український уряд припинив публікувати загальнонаціональну оцінку втрат через чотири дні після початку війни. Організація Об’єднаних Націй, яка наразі є єдиним офіційним джерелом цих даних, не надає детальної інформації про втрати за регіонами. На початку

травня 2023 року, за оцінками ООН, за 15 місяців на всій території України загинуло лише 8 800 українських цивільних осіб, переважно внаслідок застосування вибухової зброї. ООН неодноразово визнавала, що це занижена оцінка, тоді як українські військові прокурори вважають, що реальна кількість жертв може бути в 10 разів вищою.

Команда “Airwars”, що працює над дослідженням війни в Україні, з’ясувала, що місцеві джерела часто посилались на органи влади відносно інформації про втрати і кількість жертв, і рідше, ніж в інших конфліктах, за якими стежить “Airwars”, надавали оцінки кількості жертв серед цивільного населення з боку громадськості. Це можна пояснити тим, що ще до повномасштабного вторгнення в Україні функціонували офіційні структури безпеки, судово-медичні та судово-медичні установи, яким цивільні особи довіряли здійснення внутрішньої реєстрації шкоди, завданої цивільному населенню. Побоювання щодо можливої окупації та помсти в Харківській області під час проведення дослідження також можуть пояснити меншу готовність джерел публікувати інформацію про інциденти у відкритих джерелах.

Наша команда зафіксувала обмежену кількість повідомлень про поранення цивільних осіб у місцевих ЗМІ, натомість джерела часто згадують про цивільних осіб, яких “витягли з-під завалів”. За відсутності чіткої згадки про поранення ми не включали врятованих з-під завалів до числа постраждалих цивільних осіб. Однак ми долучали цю інформацію до нашого оцінювання інцидентів. Ми використовуємо її як альтернативний спосіб відстеження шкоди, завданої цивільним.

Щодо ідентифікації жертв та зниклих безвісти

У низці інцидентів наші дослідники зіткнулися з однією серйозною прогалиною в оприлюдненій інформації, а саме з ідентифікацією жертв. В українських повідомленнях було мало згадок про імена жертв, а також обмежена інформація про їхню стать, вік або рід занять. Існує низка потенційних причин цієї прогалини, але ключовим фактором є Закон України “Про захист персональних даних”, а також інші нормативно-правові акти, які застосовуються органами влади для захисту особистих даних цивільних осіб. Це дозволяє розголошувати особисту інформацію лише тоді, коли на це є згода жертви або її сім’ї. Іншими причинами можуть бути ризики безпеки, пов’язані з документуванням шкоди, завданої цивільному населенню в районах активних бойових дій, таких як Харків, а також ускладнений або заборонений доступ цивільних осіб до зруйнованих або обвалених будівель у міських районах, коли вони шукають своїх близьких.

Ідентифікація цивільних осіб, загиблих під час конфлікту, також була особливо складною в Харківській області, зважаючи на те, що багато районів регіону були окуповані російськими військами протягом кількох місяців. У жовтні 2022 року українська влада повідомила, що знайшла сотні тіл на нещодавно відвойованих територіях. У випадках, коли причини смерті не були відомі і багато сімей все ще чекають на результати ДНК-тестів і додаткових розслідувань, щоб дізнатися про долю своїх близьких, ці жертви не були включені до нашої загальної кількості жертв. Деякі експерти стверджують, що на пошук та ідентифікацію жертв серед цивільного населення можуть піти роки. За оцінками Харківської правозахисної групи, лише в Харківській області зниклими безвісти вважаються майже 2 000 осіб.

(Translated to Ukrainian by Iryna Chupryna and Igor Corcevoi)

Основною мовою “Airwars” є англійська. У разі виникнення питань, пов’язаних з цим документом, будь ласка, перегляньте нашу англійську версію [тут](#) або зв’яжіться з нами за адресою info@airwars.org